

8. přednáška 2007/08

Osnova přednášky:

1. **Komponenta plánování (2. část)**
2. **Přehled a vývoj strategických aktivit**
3. **Teoretické základy strategického managementu**
4. **Východiska pro strategickou orientaci managementu (1. část)**

Ad 1/ Komponenta plánování (2. část)

Příklady klasických plánů – viz přílohy č. 1 a 2 k 8. přednášce!

Sít'ové grafy

Sít'ové grafy se používají při plánování, resp. v tzv. projektovém managementu. K řízení realizaci nějakého složitějšího projektu je tak k dispozici nástroj, jenž umožňuje plánovat a koordinovat velké množství činností, které je třeba vykonat, aby byl cíl projektu dosažen. Činnosti na sebe navazují, mnohé však mohou probíhat paralelně. Nejobtížnější je sestavit sít'ový graf, stanovení „**kritické cesty**“ (nejdelší cesta v grafu) a stanovení „**časových rezerv**“ u činností mimo kritickou cestu v praxi zajistí relevantní software. Manažer, jenž je zodpovědný za projekt jako celek si ponechává na starosti řízení činností na kritické cestě, ostatní činnosti mimo kritickou cestu nechává řídit své spolupracovníky s tím, že čím má činnost menší rezervu, tím způsobilější by měl být zodpovědný manažer.

Příklad sít'ového grafu – viz příloha č. 3 a 4 k 8. přednášce!

Pozn.: Studenti si musí v rámci samostudia osvojit způsobilost sestavení jednoduchého sít'ového grafu (na základě zadání podobnému jako v příkladu v příloze č. 3) a v něm určit „kritickou cestu“ a vypočítat „celkovou rezervu“ u činností nacházejících se mimo kritickou cestu!!

Ad2/ Přehled a vývoj strategických aktivit

Strategické aktivity začaly organizace uplatňovat - orientace na okolní prostředí, a to z důvodu vznikajícího převisu nabídky nad poptávkou. První strategické aktivity se ve vyspělých ekonomických zemích začaly objevovat v 60. letech minulého století.

Vývoj strategických aktivit prošel 3 etapami:

1. **Dlouhodobé plánování** (*extrapolace, pozitivní vnímání budoucnosti*)
2. **Strategické plánování** (*odmítnutí extrapolace, předpoklad změn v budoucnosti - výhledová analýza, konkurenční analýza, portfolio analýza, příp. diverzifikační analýza*)
3. **Strategický management** (*zájmy manažerů, nestabilita silných a slabých stránek organizace, klíčová důležitost komponent "organizační kultura" a "lidské zdroje" a jejich řízení, celostní systém*)

Ad3/ Teoretické základy strategického managementu

Od 60. let rychlý a silně diverzifikovaný rozvoj SM

Ani dnes nelze mluvit o jednotné teorii či skupině homogenních přístupů

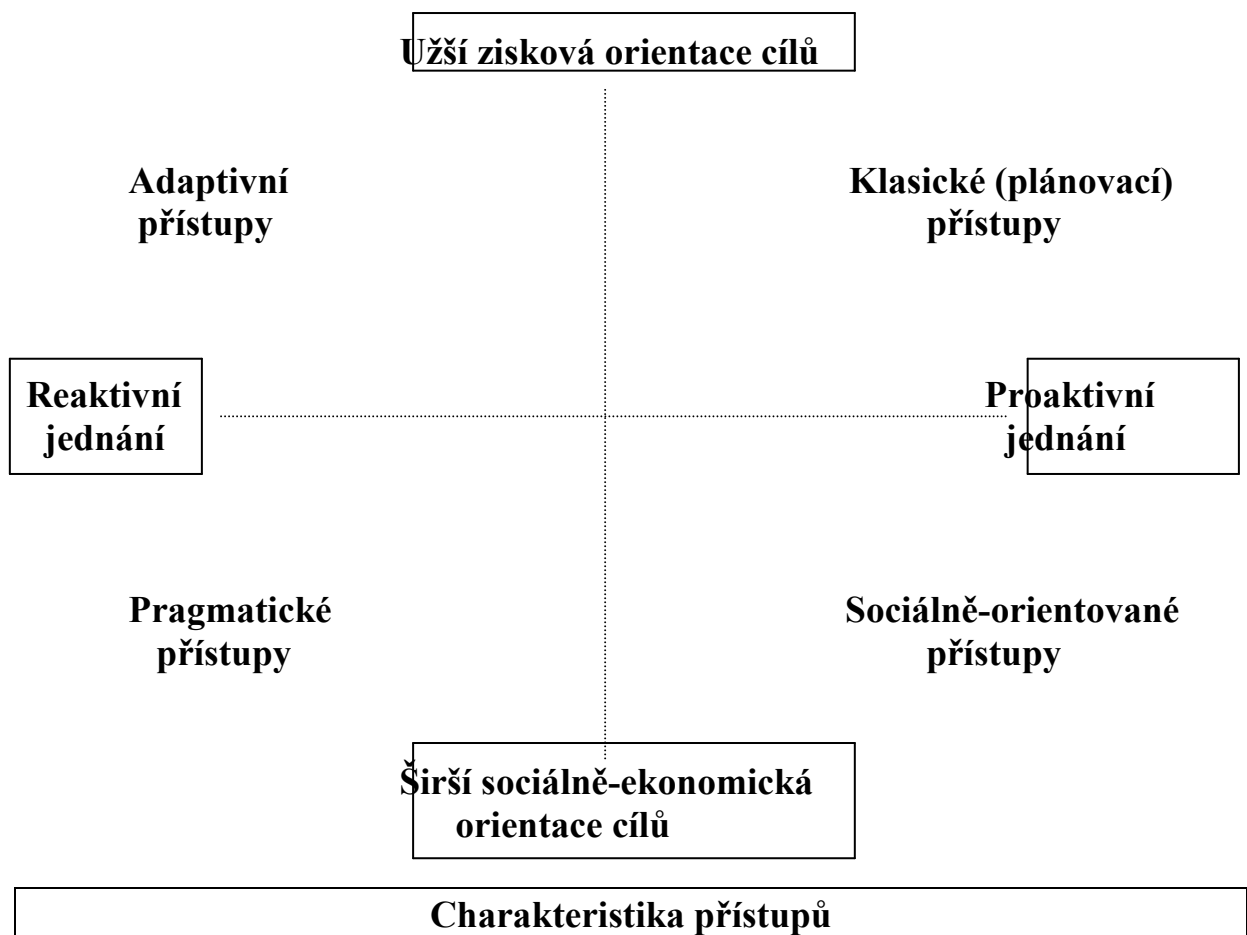
V bludišti pro snazší orientaci nabízí Voráček **klasifikaci** podle dvou hledisek, bez nároku na úplnost:

- Orientace cílů v SM
- Způsob interakce s podnikatelským prostředím

Pozn.: možno využít k orientaci o možnostech volby myšlenkových přístupů tvorby strategií, jež budou odpovídat specifickým podmínkám a potřebám konkrétní aplikace

Předurčuje i možnost použití různých technik strategické analýzy a zhodnocení výsledků

Klasifikace přístupů k strategickému managementu

Klasické (plánovací) přístupy

- Nejvíce u nás rozšířené ve výuce a v praxi
- Chápe proces tvorby strategie jako výsledek racionálních analýz, úvah a propočtů
- Daly vznik metodám (SWOT, BCG, PIMS)
- Preferují ziskovou orientaci a proaktivní přístup v hledání a vytváření příležitostí

Osobnosti: Ansof, Porter, Pierce, Johnson, Scholes

Širší sociálně-ekonomická orientace cílů

- Na poč. 90. let získaly výrazné místo pro dynamické a ostře konkurenční prostředí
- Pozornost architektuře budoucího podnikatelského prostředí
- Preferují mnohotvaré pojetí sociálně-ekonomických cílů organizace
- Zdůrazňují rozdílnost v různých ekonomikách
- Doporučují hledání a především vytváření nových podnikatelských příležitostí
- Dávají náměty, jak měnit pravidla konkurence, přežít období potíží, vytvářet dočasné partnerské vztahy (např. strategické aliance), využívat budoucích politických a dalších změn

Osobnosti: Hamel, Prahalad, Doze, Gardiner, Knihgt, Stalk

Ad4/ Východiska pro strategickou orientaci managementu (1. část)

4.1. Vrcholový management OJ musí porozumět základním rozvojovým tendencím ve světě 21. století a vyvodit z jejich poznání závěry pro vlastní strategické zaměření poslání vlastní OJ. Dále jsou charakterizovány tyto základní rozvojové tendence označované také jako megatrendy!

4.1.1. Superkonkurence – (viz příloha č. 5 k 8. přednášce)

Superkonkurence vyplývá ze silné převahy nabídky nad poptávkou, která existuje ve všech odvětvích a ve všech světových regionech.

Proč Superkonkurence vzniká, jaké jsou kořeny? Lze je stručně formulovat takto:

- **nasycení trhů**, vyplývající z ukončené poválečné rekonstrukce světa a jeho dalšího v podstatě mírového vývoje,
- **omezení zbrojení a nový charakter přezbrojování armád**,
- **rozvoj asijských států** a jejich masový nástup na světové trhy,
- **růst produktivity práce a osvojování nových technologií**,
- **neustálé budování nových kapacit** v celosvětovém rozsahu.
- **slabá kupní síla rozvojového světa**,
- **snížování přepravních nákladů a snadná dopravní dostupnost** všech světových teritorií
- **zdokonalení metod marketingu**.
- **agresivní podpora prodeje a strategie firem**.

4.1.1.1. Nasycení trhů

Příčiny nasycení trhů:

- **poválečná obnova škod dokončena** v 70. letech 20. století
- byly v **bohaté míře uspokojeny základní životní potřeby** obyvatelstva v rozvinutých státech
- v 80. a 90. letech již byla v rozvinutých státech **plně saturována potřeba zbytných statků a uměle byla vyvolávána potřeba** jejich až neracionálně **rychlé obnovy** - Další rozšiřování poptávky je dosahováno pouze masivním nasazením prostředků podpory prodeje
- v rozvinutém světě **nedošlo již 60 let k masovým ničivým válkám**
- **k dynamickému růstu poptávky došlo** v posledních desetiletích **jen v oblasti služeb** (turistika, bankovníctví) a především **elektroniky**
- **poptávka po spotřebních výrobcích**, včetně automobilů je ve vyspělých zemích spíše

stagnující a zajišťuje v podstatě prostou obnovu.

4.1.1.2. Odzbrojování a přezbrojování

- od 80. let až **do roku 2001** probíhal **proces snižování nákladů na zbrojení a proces odzbrojování**
- v Evropě, USA i zemích bývalého Varšavského paktu se projevíly **vysoké přebytky těchto zbraní** - Plně pokryly poptávku menších, především rozvojových států, které vedou lokální či občanské války
- nový nástup zbrojení **po roce 2001** nevyvolal **růst poptávky po produktech, které dříve byly se zbrojením tradičně spojeny** - Nejde totiž o klasické zbrojení, ale o přezbrojování (ne masová výroba tanků, děl a obrovského množství pěchotních zbraní, ale vysoce sofistikované produkty - letadla, rakety, radiolokační systémy, moderní individuální výzbroj vojáků založenou na elektronice a použití nových materiálů, moderní logistické systémy)

4.1.1.3. Masový nástup asijských států na světové trhy

Ve 20. století mezi sebou soutěžily převážně firmy, působící v podobném ekonomickém a kulturním prostředí hospodářsky vyspělých států. Jejich pracovníci měli zhruba stejné mzdy, kvalifikaci, produktivitu, pracovní návyky i kulturu. **Asijské země** hrály v mezinárodním obchodu s hotovými výrobky podružnou roli.

Počátkem 21. století vstoupilo několik miliard lidí z „rozvojového světa“, zejména pak asijských zemí, do mezinárodního obchodu s většinou komodit. Jejich **kapacity jsou obrovské** (např. roční produkce bot v Číně je asi 6 miliard párů), **ceny nízké** (průměrná cena páru obuvi, dovážené do ČR z Číny, činila v roce 2004 51 Kč), **mzdy velmi nízké** (měsíční mzda čínského dělníka je 30 - 110 USD, pákistánského jen 10 USD, indický počítačový specialista pracuje za asi 1/3 platu stejně kvalifikovaného kolegy v USA).

Špičkové asijské firmy přitom již zvládají **nejmodernější technologie**, včetně kosmických. **Některé asijské státy úplně změnilы svou tvář**. **Indie je supervelmocí** v oblasti **informační technologie** a významně se začíná angažovat ve **farmaceutickém průmyslu** i v řadě dalších moderních odvětví.

Čína se stává celosvětově dominujícím výrobcem oděvů, elektrotechnických a elektronických produktů. Je jedním z největších producentů oceli a **významným výrobcem strojírenských produktů**, nehledě na **tradiční spotřební výrobky** jako jsou boty, hračky atd.

Asijské státy jsou již nejen exportéry zboží, ale i **významnými zahraničními investory**. Světově největším výrobcem oceli je nyní indická firma Mittel Steel Corp. Vlastní např. i naši Novou huť, velké polské huťe a usiluje o získání velkých ukrajinských hutních komplexů. Čína nenápadně skupuje zahraniční surovinové zdroje.

4.1.1.4. Neustálé budování nových kapacit

Většina současných výrobních kapacit není plně využita, přitom se budují další obrovské kapacity.

Příklady z praxe

- *Nevyužitá kapacita automobilového průmyslu by v roce 2004 bez dalších investic umožnila vyrobit dalších 20 mil. osobních automobilů. Přitom se téměř všechny světové*

automobilky potýkají s vážnými odbytovými potížemi. V roce 2003 byly kapacity automobilek v Jižní Americe využity na 43 %, v Západní Evropě na 77 %, ve Střední a Východní Evropě na 52 %.

- *Obdobná situace je prakticky ve všech ostatních odvětvích. Přitom se však budují stále nové kapacity, jimiž se firmy pokoušejí ovládnout další trhy.*
- *Obrovská nadprodukce existuje prakticky u všech zemědělských produktů a vlády mnoha států vynakládají obrovské subvence, směřující ke snížení jejich výroby. Paradoxně přitom ročně umírá hladem kolem 30 mil. lidí!!*

4.1.1.5. Kupní síla rozvojových zemí zůstává slabá

Vyspělé státy zachovávají své bariéry dovozu zemědělských produktů z rozvojových států. Ty proto nemají dost prostředků na rozvojové investice, zvyšování životní úrovně, vzdělání a v důsledku toho ani na dovoz průmyslových výrobků z vyspělých států. Rovněž vysoká stratifikace společnosti v rozvojových státech vyvolává slabou poptávku (asi 2 miliardy lidí může denně vynaložit méně než 2 USD na uspokojení všech svých potřeb). Teoretický prostor pro uspokojování potřeb, tj. **potenciální poptávka** této obrovské masy obyvatel Země tedy existuje, není však zajištěna reálnou kupní silou.

4.1.1.6. Snižování přepravních nákladů a snadná dopravní dostupnost

Vybudování logistických celosvětových sítí podstatně zkrátilo dobu přepravy. Dopravu produktu na kterékoliv místo na světě lze uskutečnit během 1 dne. Přepravní vzdálenost víceméně nehraje roli. Přepravní náklady se drasticky snížily.

Příklady z praxe

Doprava z Antverp do Tokia nyní trvá kratší dobu než doprava z Antverp do Paříže.

4.1.1.7. Zdokonalení metod marketingu, agresivní podpora prodeje a agresivní obchodní strategie

Nové metody marketingu umožňují průběžně zjišťovat a předvídat poptávku u všech potenciálních zákazníků. To umožňuje včasné budování kapacit a distribučních sítí a zahrnování vznikajících trhů novými výrobky. Agresivní metody prodeje vyvíjejí tvrdý tlak na nákup neustále nových produktů, jejichž spotřeba je sice neracionální, avšak v současné spotřební společnosti nezbytná, nemá-li spotřebitel ztratit svůj image. Výdaje na propagaci a reklamu neustále rostou a dosahují dříve neuvěřitelné výše. Firmy používají stále agresivnější obchodní politiku. Produkty jsou potenciálním zákazníkům nejen nabízeny, ale přímo vnucovány.

Příklady z praxe

- *Potravinářský průmysl svou agresivní nabídkou dokázal, že více než 1 miliarda lidí je nyní obézních.*
- *Výrobci cigaret přes všechny snahy některých vlád ohrožují zdraví svých zákazníků a jejich prodeje stále rostou, zejména ve východní Evropě a východní Asii.*

Souhrn všech výše uvedených skutečností vytváří skutečně novou dimenzi konkurence - **superkonkurenci** nebo snad již **hyperkonkurenci** či **megakonkurenci**!

4.1.2. Informatizace

Rozvoj moderních informačních technologií změnil tvář světa!

Obchodní transakce lze provádět v reálném čase s partnery v kterékoliv části zeměkoule.

Rozvíjí se **práce doma** (domotika, homeworking).

Sledování pohybu zboží pomocí družicových systémů **umožňuje urychlit dodávky, optimalizovat pohyb zboží, zajišťovat dodávky v okamžiku jejich spotřeby** („just in time“).

Informační technologie umožňují také **podstatně zkvalitnit průzkum poptávky** tak, aby **poptávka byla zjištěna již v okamžiku vzniku slabých signálů** o vzniku poptávky.

Nasazení informačních technologií také umožňuje **prohloubit proces customizace až k personalizaci produkce.**

Příklady z praxe

- *Nedělní vydání novin New York Times údajně obsahuje víc informací, než se člověk před 100 lety dozvěděl za celý život.*
- *IBM chce během tří let věnovat zdarma 3 mil. britských domácností osobní počítač v hodnotě 800 liber. Každých 20 minut ale povinně poběží reklamní program a každý uživatel musí počítač používat alespoň 30 hodin týdně.*
- *Podle B. Gatese se již ve světě vyrobila jedna miliarda osobních počítačů. Během následujících let jich má přibýt další miliarda. Budou to již počítače s mnoha vlastnostmi, umožňujícími vytvořit mj. plně mobilní kanceláře.*

4.1.3. Superturbulence

Tempo VTR, liberalizace obchodu i finančního trhu, obrovský objem volného finančního kapitálu, politická nestabilita a terorismus v mnoha regionech - to vše **vyvolává ve světě výrazné a rychlé změny** (turbulence) a dokonce i **crash turbulenci**, tj. změny, které nelze téměř vůbec, nebo jen velmi obtížně předvídat.

Všechny procesy se urychlují a zkracuje se jejich délka. Platí to nejen o řídicích operacích - tzv. **speed management** je pokládán za jeden z nejtypičtějších rysů soudobého managementu, **ale i o operacích materiálního charakteru** - tj. výrobních, expedičních, logistických a dalších operacích.

Příklady z praxe

- *Firma EV REST, největší cateringová firma světa, se zavázala reagovat na každou připomínku zákazníka do 24 hodin.*
- *I do soudnictví musí proniknout proces zrychlování, nové předpisy určují dobu k provedení určitých úkonů.*
- *U firmy Bosch v Českých Budějovicích dříve trvala přestavba a seřízení linky na nový typ 40 až 80 minut. Nyní pouze 6 až 8 minut.*

4.1.4. Intelktualizace ve vyspělých zemích

Produkce z asijských zemí vytlačuje ze světového trhu evropské a americké výrobky s vysokým podílem jednoduché práce. Ve vyspělých zemích je proto nutno aktivity orientovat na produkty s vysokým podílem kvalifikované práce. Firmy ve vyspělých státech jsou si toho vědomy (podle výzkumu v Německu uvažuje 90 % strojírenských firem o přesunu své výroby nebo její části na východ). Mnoho firem již tento přesun uskutečnilo.

Příklady z praxe

- *Logistická firma DHL investuje během pěti let v ČR půl miliardy eur, tj. 16 mld. Kč a přenáší sem činnost dosavadního střediska firmy v Londýně. K tomuto opatření dochází po sloučení DHL s logistickými firmami Danzas a Euro Expres. **Důvody výběru Prahy:** Nižší mzdy, kvalifikace pracovníků ovládajících IT, infrastruktura, podpora vlády, letecká dostupnost.*
- *Výroba obuvi v ČR byla v roce 1989 - 73 mil. párů. V roce 2003 pouze 7 mil. párů. Dovoz v roce 2003 byl 45 mil. párů, z toho 60 % z Číny. Spotřeba činí 4,5 párů na osobu.*

4.1.5. Rozmanitost

Rozdíly mezi jednotlivými teritorii i sociální rozdíly uvnitř jednotlivých zemí se stále zvyšují.

Strategie OJ musí brát v úvahu rozdíly a v souladu s nimi strukturovat portfolio, způsoby distribuce a podpory prodeje, formulovat koncepci kvality produktů a další součásti své strategie.

Příklady z praxe

- *Poměr mezi výkonností v regionech severní Itálie k výkonnosti jižní Itálie jsou jedna ku osmi. Mezi regiony Ruska jsou rozdíly jedna ku čtrnácti.*
- *V některých státech s vysokým podílem chudého obyvatelstva se vyskytuje vysoké množství sebevražd. V Číně každoročně údajně spáchá sebevraždu 300 tisíc lidí, V Indii páchají sebevraždu tisíce zemědělců, drcených dotovanou konkurencí ze Západu.*
- *Ve vyspělých zemích se úroveň reálných příjmů v jednotlivých regionech liší až šestkrát. V Rusku je to čtrnáctkrát.*
- *Austrálie má na obyvatele HDP ve výši 27 tisíc USD. Naproti tomu nedaleký Timor pouze 500 USD. Přitom nedaleko Timoru jsou bohatá ložiska ropy, z nichž však těží Austrálie.*

4.1.6. Militantnost a terorismus

Oba tyto jevy se staly v poslední době téměř dominantními.

Náklady na zbrojení v roce 2004 činily téměř 1 bilion USD.

Počet atomových bomb, jimiž, disponují jednotlivé státy, je hrozivý.

Počet teroristických útoků roste, zvyšuje se jejich brutalita a zasahují stále nové regiony a skupiny obyvatelstva.

Lokální války v mnoha částech světa, stejně jako teroristické útoky v poslední době, silně ovlivňují život lidí, sféru podnikání, mezinárodní obchod, dokonce i metody managementu (např. principy vytváření zásob a logistiku).

Paradoxně však tyto tendence vytvářejí mnoho příležitostí a to nejen na trhu zbraní a produktů, poskytujících ochranu proti útokům všeho druhu, ale u čistě civilních produktů a služeb.

Příklady z praxe

- *Ve vedení válek vzniká nový trend. Je jím najímání soukromých firem k provádění činností, které dříve vykonávala armáda. Mezi tyto činnosti patří přeprava pošty, doprava vojáků, provoz jídelen, výstavba základen, ale i provoz tankovacích letadel. Uvádí se, že na deset „klasických“ vojáků připadá nyní jeden nevojenský. V letech 2003 - 2004 v Iráku působilo asi 20 tisíc civilistů ve službách armády.*
- *Novým fenoménem zbrojení je rozmáhající se námořní pirátství, které vyvolává po-*

ptávku po obranných systémech.

- **Ročně se ve světě vyrobí asi 7 milionů nových ručních střelných zbraní. Největšími výrobci jsou USA a Rusko.**

Rostoucí militantnost charakterizuje několik následujících skutečností:

Na summitu Organizace islámské konference malajský premiér M. Muhamad vyzval ke „sjednocení miliardy muslimů proti pár milionům židů, kteří vládou světu tím, že kontrolují hlavní velmoci“.

- **Na severu Nigérie** (nejlidnatější africká země se 120 miliony obyvatel, z nichž polovina jsou muslimové) **operuje militantní muslimská organizace, usilující o přeměnu Nigérie v muslimskou republiku podle vzoru Talibanu.**
- Odhaduje se, že **80 % mešit v USA je pod vlivem wahabismu** (ortodoxní muslimské učení) a že v některých mešitách immámové vyzývají k džihádu (svaté válce).
- **Situace v Afgánistánu, Iráku, Iránu a Somálsku je více než znepokojivá.**
- **Jižní Thajsko je spícím vulkánem**, kde lze očekávat výbuch fundamentalistických sil

Znepokojující růst kriminality dobře vystihují následující údaje:

Jak v USA roste počet vězňů:

1969 -	150000
1980 -	501 000
1990 -	1 000 000
2001 -	2 100 146

4.1.7. Genetizace

Objevy genetiky začínají výrazně ovlivňovat svět. Je to **pravděpodobně nejprogresivnější tendence rozvoje vědy. Zatím je ještě na počátku své vývojové křivky. Začíná však ovlivňovat mnoho sfér našeho života. Platí to nejen pro oblast medicíny a farmacie, ale i pro zemědělství a potravinářský průmysl. Lze očekávat rostoucí vliv genetizace na život společnosti i na podnikání.**

Firmy, zaměřené na biotechnologie, se již začínají uplatňovat na trhu a dosahovat první zisky. Všeobecně lze očekávat, že tato oblast představuje pro podnikání sféru nadějně budoucnosti.

Příklady z praxe

Objevem italských vědců jsou silnice požírající exhalace. Fungují jako rostliny.

4.1.8. Ekologizace versus devastace

Ekologické problémy jsou vážným problémem lidstva. Vědci předpokládají tyto důsledky globální změny klimatu:

Zemědělství: Větší horka zpustoší zemědělskou půdu zejména v tropických a subtropických oblastech. **Nejhůře na tom bude Afrika, odkud se část obyvatelstva zřejmě vydá za jídlem do dalších končin světa, tedy především do Evropy.** V Evropě je šance, že vyšší teploty zvýší výnosy v zemědělství. Avšak i tady mohou vyšší teploty přinutit zemědělce k hledání nových odrůd, případně jiných plodin; úrodu navíc ohrozí sucha, přívalové deště a eroze půdy.

Vodní režim: Zvýšená teplota odsaje z dnešních horkých oblastí další vodu a nadělí ji do méně teplých končin světa. Často v podobě nepříjemných přívalových srážek. Nových 230

miliónu lidí v roce 2050 rozšíří řady těch, kteří trpí nedostatkem vody. Bude to tedy další důvod k novodobému stěhování národů a možná i k válkám o nová území.

Hladina moří: Její zvýšení se do konce století odhaduje na **15 až 95 centimetrů**, zčásti kvůli tání ledovců a zčásti roztažením objemu vody vlivem lepla. **Ohroženy budou tichomořské ostrovy a města při pobřeží kontinentů.** Bohatší země si postaví hráze, chudé budou mít problémy.

Rozšíření nemocí: Vyšší teplota přináší **lepší podmínky pro tropické komáry** a další přenašeče chorob, takže **například malárie se rozšíří na nová území.** Už samo vedro rovněž zatíží lidský organismus.

Ve světě vzniká **ročně asi 400 milionů tun odpadu.** Z toho **80 % ve vyspělých státech.**

Předpovědi dalšího vývoje klimatu a jeho důsledků jsou **velmi různorodé - od velmi optimistických - předpovídajících v důsledku oteplování vznik nových živočišných a rostlinných druhů, až po zcela katastrofické scénáře. Shodují se však v jednom - lze očekávat velká překvapení.** Katastrofická zemětřesení a tsunami v Asii v prosinci 2004 a hurikány v Karibiku byly jejich předzvěstí.

Hospodářské ztráty, způsobené ve světě živelnými pohromami, činily v roce 2003 asi 65 miliard USD.

Příklady z praxe

- *Evropa je odpovědnější v oblasti ekologie než USA. EU se zavázala snížit emise skleníkových plynů o 8 % do roku 2012 ve srovnání s úrovní roku 1990. USA obdobný závazek nepřijaly a některé americké OJ se proto tímto problémem nezabývají.*
- *V Tichém oceánu mezi Kalifornií a Havají plave „syntetický ostrov“ tvořeny odpadky, převážně z umělých hmot. Má průměr asi 1600 km a ničí zdejší přírodu.*
- *Téměř 80 % všech světových pralesů již bylo zničeno. Z toho velká část v posledních třiceti letech.*
- *Splnění ekologických norem EU si jen v obcích ČR vyžádá do roku 2010 výstavbu čistíček v hodnotě asi 92 miliard Kč. Celkově na tyto účely má být vynaloženo v ČR 285 mld. Kč.*
- *Zásoby vody klesají, poptávka po ní dramaticky roste. Za 30 let připadne na jednoho obyvatele o 1/3 vody méně než dnes. Ze 122 hodnocených zemí má nejnižší kvalitu vody Belgie. V dohledné budoucnosti se zápas o vodu může vyrovnat někdejšímu boji o rozdělení ropného bohatství.*

V každém případě však **tendence k ekologizaci poskytují firmám z celé řady odvětví obrovské příležitosti.** Prostředky, které s největší pravděpodobností budou ve světě vynaloženy v následujícím období do oblasti ekologizace, představují obrovské částky.

4.1.9. Miniaturizace

VTP v oblasti nových materiálů, elektroniky, mechaniky a v dalších oblastech **umožnil vyrábět přístroje, stroje a celá zařízení (např. minihuf) v rozměrech, které byly donedávna nemyslitelně malé.** Objevují se **nanotechnologie**, které již začínají být používány v řadě odvětví.

Miniaturizované výrobky obsahují podstatný podíl vysoce kvalifikované práce a měly by se proto zcela určitě stát předmětem pozornosti firem ve vyspělých státech.

Miniaturizované produkty **mohou zachránit řadu** našich silně **ohrožených odvětví bižuterie** (elektronické šperky), **oděvní průmysl** (elektronické oděvy) a další.

Příklady z praxe

- *Sony dodává v mobilech televizor o velikosti poštovní známky.*
- *Miniaturní špionážní letadlo „Dračí oko“, vyvinuté firmou Aerosystems a vybavené čtyřmi citlivými kamerami o rozpětí 114 centimetrů, váží pouze 2,5 kg.*
- *Fotoaparáty už mají velikost kreditní karty.*
- *High-tech bižuterie o váze necelých 20g obsahuje rádiový bezdrátový systém, který zajistí spojení s mobilem. Místo telefonního přístroje stačí nosit lehké sluchátko s mikrofonom, vše v podobě elegantní bižuterie.*

4.1.10. Rozšíření AIDS a tuberkulózy

Mezi tendence, které významně ovlivní rozvoj světa, je bohužel i **šíření AIDS**. V jednotlivých regionech bylo v roce 2004 zasaženo chorobou AIDS toto množství lidí:

- *subsaharská Afrika 25 milionů,*
- *východní Asie a Tichomoří 7,4 milionů,*
- *Latinská Amerika 1,6 milionů,*
- *Východní Evropa a Střední Asie 1,3 milionů,*
- *Jižní a jihovýchodní Asie 1,11 milionů,*
- *Severní Amerika 950 tisíc,*
- *Západní Evropa 580 tisíc,*
- *Severní Afrika a Blízký východ 480 tisíc,*
- *Karibik 430 tisíc.*

V některých oblastech Afriky a Jižní Ameriky hrozí vylidnění celých oblastí a očekává se masové rozšíření do východní Evropy a některých regionů Asie. Podle předpovědi má **v roce 2015 počet zasažených** obyvatel představovat již celých **78 milionů** lidí. Význam této tendence je dosud podceňován.

Choroba může výrazně ovlivnit nejen život obyvatel některých regionů, ale i celosvětové **trendy turistiky**, možná i **způsob života** - omezení současné silné promiskuity a **návrat k rodinnému monogamnímu životu**. **Důsledky** rozšiřování AIDS mohou mít **lavinovitý dopad do řady odvětví** - cestovního ruchu, hotelových služeb, letectví a dalších. **Samozřejmý je vliv do oblasti farmacie**, kde již dnes probíhá boj o výrobu a distribuci generik, jejichž prodej za levné ceny může na jedné straně zvýšit objemy tržeb v rozvojových zemích, na druhé straně vyvolává obavy farmaceutických firem z tajného reexportu do rozvinutých států a s tím spojených škod, způsobených výrobci těchto léků.

Závažnou tendencí je i šíření tuberkulózy, jejíž **současné modifikace nejsou zvládnutelné léčebnými prostředky**, používanými v poválečném období. **Tuberkulóza se šíří dokonce rychleji než AIDS**. **Každý rok jí onemocní 9 milionů lidí a 2 miliony na ni zemřou**. V Indii umírá na tuberkulózu každý den tisíc lidí. Silně postižena je i řada afrických a tichomořských států. Velmi rychle se nemoc šíří i v Pobaltí, Rusku, Kazachstánu a v Číně.

4.1.11. Globalizace

Všechny uvedené tendence se proplétají s procesem globalizace. Částečně jej způsobily (např. informatizace), částečně jsou jí naopak vyvolány (např. superkonkurence), všechny se navzájem ovlivňují.

Procesům globalizace je věnována rozsáhlá specializovaná literatura.

V podstatě jde o to, že svět se jakoby zmenšil, vše nyní doslova souvisí se vším.

Globálně myslící manažer 21. století proto musí myslet, rozhodovat a chovat se globálně, (tzn. jakoby i nejbližší teritoria pro něj byla potenciálním odbytištěm nebo místem nákupu či možného outsourcingu). Poznatky i zdánlivě nejdlejšího vědního odvětví jsou pro něj zdrojem možných invencí a inovací.

Osvojení základních rozvojových tendencí je obtížné a vyžaduje rozsáhlé znalosti. Je ale zcela nezbytné. Právě na něm se prokáže, zda manažer je kvalifikovaným manažerem 21. století.

Manažeři 21. století věnují dostatek času sledování celosvětových tendencí a vyvozují z nich závěry pro strategii své OJ.

4.2. Uvědomění si zásadních změn v naší ekonomice

Mj. pro stanovení správné strategie být si vědomi některých zásadních změn, ke kterým došlo v české ekonomice od roku 1989 a důsledků pro managementy OJ

Změna 1: Totálně se změnilo poslání podniku (dříve uspokojování potřeb NH v oblasti, která byla podniku direktivně stanovena, často s odpovědností za toto uspokojování v určitém teritoriu. Dnes tato povinnost neplatí. Základním úkolem podniku je zvyšovat tržní hodnotu firmy. Z toho vyplývají dalekosáhlé důsledky pro management podniku:

Důsledek I: *Top management (TM) se musí systematicky zabývat ekonomikou podniku (hlavně ukazatele efektivnosti, aktivity zdrojů, likvidity).* Naturální ukazatele a výsledky nemají takový význam jako dříve.

Důsledek II: *TM musí zvládnout otázky financování a ekonomiky.* V řadě podniků velmi obtížné pro ztechnokratizování TM (technokratizací se nemíní technická vzdělanost členů TM, ale jejich jednostranná preference technických kritérií, neberoucí v potaz ekonomické, sociální a další souvislosti).

Důsledek III: *O každém problému se musí přemýšlet způsobem „od ekonomiky k ekonomice“.* Řešení problému musí začínat ekonomickou úvahou o očekávaných ek. výsledcích a o zdrojích jaké jsou k dispozici. Poté následuje technické, produkční a organizační řešení problému. Další etapou je provedení výpočtu očekávaných ekonomických výsledků navrhovaného řešení. Pak teprve nastává realizace technických, organizačních a produkčních operací. Závěrečnou etapou je zhodnocení skutečně dosažených ekonomických výsledků (inkasované tržby, ukazatele efektivnosti, aktivity a likvidity, růst podílu na trhu atd.)

Důsledek IV: *Všichni pracovníci podniku musí být doslova posedlí finančním a ziskovým myšlením.* Efektivnost českých podniků je doposud nízká. Nejenom TM, ale i střední management a celý pracovní kolektiv musí neustále usilovat o všechna opatření, která vedou ke zvýšení tržní hodnoty podniku. V podstatě jde o

- opatření ke zvýšení tržeb („útok na trhy“)
- opatření ke snížení nákladů („útok na náklady“)

Důsledek V: *Podnik může působit takřka v jakékoliv sféře.* Možnosti široké diverzifikace a restrukturalizace produkčního programu. Výjimkou jsou oblasti regulované zvláštním zákonem (např. výroba léků).

Důsledek VI: *Vysokých efektů lze v podniku dosáhnout pouze při vysoké motivaci a kvalifikaci pracovníků. Proto TM musí max. pozornost věnovat managementu lidských zdrojů (kvalifikační růst, stimulační a mzdové systémy, sociální programy).*

Změna 2: *Zásadně se změnila proporce mezi nabídkou a poptávkou (dříve převís poptávky nad nabídkou. Nyní a do budoucna naprostá převaha nabídky nad poptávkou. Tento stav je v celé světové ekonomice. Např. u potravin se „boj“ o možnost exportu se vede mezi celými kontinenty a ekonomickými integracemi. Ve strojírenství existuje téměř dvojnásobný nadbytek výrobních kapacit. Podobně je tomu ve spotřebním průmyslu, kde textilních, kožedělných a dalších kapacit spotřebního průmyslu je obrovský nadbytek. Přitom na všechny trhy vstupují stále noví producenti.*

Důsledek I: *„Náš zákazník - náš král“.* Celá působnost podniku důsledně podřízena požadavkům zákazníků. Pryč s fetišem výroby (výroba sama o sobě nemá žádný význam není-li poptávka na trhu). Zaměření na potřeby zákazníků znamená i iniciovat jejich latentní potřeby.

Důsledek II: *„Neprodáš-li, jako bys nic neudělal, ba ještě hůře“.* Cesta k dosažení efektivity podniku vede především přes prodej. Teprve inkasem fakturovaných částek vrcholí činnost podniku. *Pozornost musí být proto proto zaměřena* na budování distribučních sítí, opatření na podporu prodeje, průzkum potřeb. *Dokonalá kvalita produktů je samozřejmostí. V budoucnu musí být kvalita produktu pro zákazníka „překvapující“ (musí poskytovat zákazníkovi něco zcela nového, co zákazník dosud ani neočekává).*

Změna 3: *Moderní tržní ekonomika je ekonomikou turbulencí, změn, převratných událostí a chaosu (Vyplývá to z objektivních příčin:*

1. **Existence 30 mil. profesionálních výzkumníků** - jejich aplikovaná činnost mění dosavadní výrobně spotřební vztahy a vede ke zcela novým vztahům v překotně krátké době.
2. **Politická nestabilita světa** - došlo a dochází k převratným událostem na celých kontinentech. Ekonomické důsledky jsou nezměrné. Zmizely obrovské trhy a vznikají nové.
3. **Značné množství volného rizikového kapitálu**, který je investován především do finančních spekulací, rozvracejících někdy stabilitu měnových vztahů a kurzů.
4. **Demografické změny** a s nimi související bouřlivý vývoj nových regionů (Čína, Indie, Jižní Amerika) vnášejí do dosavadní soustavy ekonomických vztahů mnoho nových dynamických prvků.

Tento stav chaosu, turbulencí a změn má trvalý charakter. Důsledky pro OJ jsou následující:

Důsledek 1: *Management OJ musí tuto situaci pokládat za normální a běžnou.* Zvláště se to týká pracovní náplně TM. Členové TM musí být na tuto situaci psychicky připraveni. Do vrcholových funkcí mohou být vybíráni pouze ti, kteří takovou situaci budou dobře snášet.

Důsledek 2: *Každá změna musí být chápána jako vznik šance.* TM musí tvůrčím způsobem uvažovat, jakým novým způsobem této nové situace využít.

Důsledek 3: *Pracovníci musí být vyškoleni pro práci v podmínkách nejistoty.* Vyžaduje to zcela nové přístupy (např. při odhalování poptávky je nutno nejdříve určit faktory, které tuto poptávku ovlivňují a pak kvalifikovaně odhadnout vývoj těchto faktorů).

Důsledek 4: *Nelze odstranit všechna rizika vyplývající z neustálých změn a chaosu, musí však být tato rizika minimalizována. Toho lze dosáhnout:*

1. **Vysokou informovaností managementu OJ**, který musí mít k dispozici informace o celosvětovém ekonomickém, politickém, demografickém, sociálním, právním, ekologickém, a VT vývoji. Čím více máme utříděných informací, tím méně vzniká neočekávaných situací.
2. **Organizačním uspořádáním**, pokud možno jednoduchou, plochou organizační strukturou, která umožní velmi rychlou reakci na všechny možné situace.
3. **Vysokou kvalifikací a motivací**, neboť vysoce kvalifikovaní pracovníci jsou schopni rychlé adaptace na nové situace, přicházet s tvůrčími řešeními atp. Podpora musí být zajišťována vhodnými stimulačními systémy (podpora tzv. šampiónů).

Zpracoval: prof. Vágner

14. 11. 2007